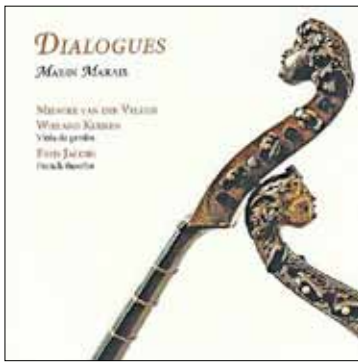

CD OUDE MUZIEK

Boeken vol schittering
Marin Marais

Marin Marais (1656-1728), was kortstondig in de leer bij de wereldschuwe, maar geniale Monsieur de Sainte Colombe (1640-1700) voor wie hij trouwens in 1701 een aangrijpende *tombeau* (rouwmuziek) componeerde. Marais bleek een puike gambaspeler. Zijn tijdgenoten vonden dat hij dat instrument „kon laten zingen als een engel”.

Ook als componist schitterde Marais. Niet minder dan zeshonderd werken schreef hij voor de elegante viola da gamba. Van dat massieve aantal blijken er slechts twee suites te zijn voor twee gamba's en basso continuo. Beide komen uit het eerste boek uit 1686, bestaande uit 18 korte composities, meestal in dansvorm, die de gambisten Wieland Kuijken en Mienieke van der Velden in combinatie met Fred Jacobs op theorbe opnamen op deze voortreffelijke cd.

Voor de volledigheid vermelden we nog dat in Boek IV ook nog twee suites voorkomen voor drie gamba's en dat de resterende 596 suites allemaal werden gecomponeerd voor een enkele gamba met begeleiding van een klavecimbel, een theorbe of een

tweede gamba. Ze vormen echt het toppunt van de gouden eeuw van de gambamuziek. Die muziek is en blijft prachtig en beïnvloedde Couperin.

De drie vertolkers kennen elkaar door en door, wat de luisteraar meteen geruststelt. Het voelt aan als thuiskomen. Je bent gelukkig omdat het plaatje helemaal past en de muziek met grote elegantie komt aanrollen. Mienieke, Wieland en Fred maken er geen concours van, maar slagen erin de finesse en de grandeur van weleer op te roepen zonder de technische bravoure er vingerdik op te leggen.

Zo wordt deze verfijnde muziek bevrijd en klinkt ze beweeglijk, intiem en indringend, met hier en daar zelfs wat ironie, wat de pruijkentijd in zijn juist perspectief plaatst. Dat laatste is misschien wel dé rol die Marais met de tweede gamba beoogde. In de fameuze *tombeau* waarmee de cd besluit, toont hij zijn absoluut meesterschap wanneer hij met dissonanten en lang aangehouden melodische lijnen de spanning tussen de instrumenten verbluffend opvoert. (JC)

Marin Marais, *Dialogues. The Suites for Two Viols and Basso Continuo*, door Mienieke van der Velden en Wieland Kuijken (viola da gamba) & Fred Jacobs (French theorbe), Ramée (distributie Outhere Music), RAM 1407, 23 euro.

CD KLASSIEK

Vergeten meester
Daniel Steibelt

De figuur van Daniel Gottlieb Steibelt (Berlijn 1765 - Sint-Petersburg 1823) bleef steken in de nevelen van de muziekgeschiedenis. Gelukkig is er de Britse pianist Howard Shelley die een aantal van Steibelts pianoconcerto's aan de vergetelheid ontrukte en een interessant beeld schetst van die weinig bekende virtuoos en componist, die omstreeks 1810 door de Russische tsaar Alexander naar Sint-Petersburg werd gehaald.

Steibelts derde pianoconcerto, bijgenaamd *De storm* – die overigens losbarst in de finale – uit 1798 werd zelfs bijzonder populair in Londen. Niet enkel vanwege de verrassende finale, maar

ook doordat Steibelt er 'lokale' muziek (in dit geval een Schotse melodie) in vervlocht.

Zijn vijfde pianoconcerto, bijgenaamd *A la chasse*, publiceerde Steibelt in 1802. De opening heeft wat van Mozarts twintig jaar oudere elfde klavierconcert KV 414 en er zijn mooie dialogen tussen de piano, viool en houtblazers. Opnieuw maakt de componist in het *adagio* gebruik van een Schotse ballade.

Neen, Steibelt is niet zo geniaal als Mozart of Beethoven, maar een gedegen componist was hij beslist. Hoe virtuoos zijn klavierspel wel was, dat kunnen we niet beoordelen. We waren er immers ook niet bij. (JC)

Daniel Steibelt, *Piano Concertos Nos. 3, 5 & 7*, door Howard Shelley (piano) & het Ulster Orchestra, Hyperion, CDA68104, 22,50 euro.

BOEK SAMENLEVING

Mens achter de tralies
Neys & anderen

In 2013 overleed redemptorist Achiel Neys, sinds de jaren 1970 gevangenisalmoezenier in Leuven-Centraal. Nadien werd hij vormingsverantwoordelijke van de aalmoezeniersdienst. Vanuit de verbondenheid met 'afgeschreven personen' richtte hij als criminoloog ook belangrijk wetenschappelijk

werk. Achiel Neys was dan ook een bijzonder belezen man en hij kende de literatuur over het gevangenisleven als geen ander.

Het pas verschenen boek *De gekooide mens* bundelt Achiel Neys' belangrijkste publicaties en plaatst die in een dialoog met de hedendaagse werkelijkheid en het hedendaagse denken over schuld en boete. Deskundigen uit Vlaanderen en Nederland reflecteren op Neys' werk en tonen de betekenis daarvan aan voor het gevangeniswezen. Neys werkte immers op het kruispunt van criminologie, filosofie, theologie en literatuur, wat maakte dat hij geregeld onverwachte perspectieven opende.

Zo toont Neys aan hoe moeilijk onze samenleving het heeft met het feit dat schuld kan ophouden te bestaan. Dat is volgens hem een van de kwalijke gevolgen van de gretig gekoesterde fictie van een 'gezonde samenleving'. Die fictie openbaarde volgens Neys in de loop van

de twintigste eeuw zijn totalitaire aard.

Niet toevallig is het voorlaatste essay in de bundel een indrukwekkende bezinning van Neys op het proces van Adolf Eichmann, de hoofdverantwoordelijke van de Jodenmoord. Pieter De Witte trekt daaruit leerpunten voor het gevangenispastoraat. In zijn teksten toonde Neys wat een geëngageerde criminologie kan betekenen voor de delinquent, voor het gevangeniswezen en voor de samenleving. (EDS)

Achiel Neys & anderen, *De gekooide mens. Gevangenisstraf als doorleefde realiteit*, Universitaire Pers, Leuven, 2016, 270 blz., 19,95 euro, ISBN 978 94 6270 065 9.

BOEK GELOOF

Kleine mensen
Leo Fijen

De Nederlandse historicus, journalist en publicist Leo Fijen is een bekend gezicht in de katholieke media. Hij was onder meer adjunct-perschef van

de Nederlandse bisschoppenconferentie en hoofd van omroep RKK. De jongste jaren was hij eindverantwoordelijke voor levensbeschouwelijke programma's van de Nederlandse omroep KRO/NCRV en tekende hij voor indringende gespreksprogramma's met vooral monniken en monialen.

Vanaf deze zomer wordt de bijna 61-jarige Fijen directeur van de katholieke uitgeverij Adveniat in Baarn, die in 2010 was geboren uit de Katholieke Bijbelstichting. De uitgeverij heeft als doel het Bijbels geïnspireerde geloofsverhaal vanuit de katholieke traditie door te vertellen.

In die zin is de bundel columns *Alles wat me dierbaar is* een half testament. De columns verschenen eerder in KRO-magazine. Het zijn verhalen van kleine din-

gen, kleine en grote mensen en daarin een verhaal over God. Fijen: „Ik ben het liefst bij mensen en op plekken waar niets te verhullen valt: bij kleinkinderen, rond geboorte en sterven, in het verpleeghuis en op mijn kamer in abdijen. Daar valt niets te verbergen en te verliezen, daar is het vermoeden van God tastbaar. Daar nader ik het grote geheim in kleine verhalen.” (EDS)

Leo Fijen, *Alles wat me dierbaar is. Verhalen voor begin en einde van het leven*, Ten Have, Baarn, 2016, 174 blz., 14,99, ISBN 978 90 2590 518 7.

BOEK LITERAATUUR

Meesterwerk herontdekt
Felix Timmermans

Enkele weken geleden verscheen een omvangrijke kritische biografie over Ernest Claes, en kijk, nu publiceert uitgeverij Polis een jubileumeditie van Felix Timmermans' befaamd roman *Pallieter*. Wat betekenen die eertijds in Vlaanderen bejubelde schrijvers nog? Evoecerden zij geen wereld die in hun tijd al niet meer bestond?

Honderd jaar geleden verscheen dus *Pallieter*. Literatuurhistoricus Kevin Absillis wil het succes van het boek duiden. Het blijkt zowaar de meest succesvolle Nederlandstalige fictie ooit.

In korte tijd werd *Pallieter* vertaald in negen talen en in 1928 droeg Hjalmar Hammarskjöld, voorzitter van de Nobelstichting en vader van de later beroemde vredesapostel en mysticus Dag, Timmermans voor als kandidaat voor de Nobelprijs literatuur. Die kwam er echter nooit.

Het verhaal? In een paradijselijk Vlaams landschap geniet Pallieter als een nieuwe Adam gulzig van het leven. Op een dag ontmoet hij zijn Eva, die Marieke blijkt te heten. Zij houden van elkaar en hun liefde wordt bezegeld met een drieling. Wanneer zijn ongerepte vallei wordt geofferd aan de industrie en het grote geld, trekt Pallieter met zijn gezin de wijde wereld in.

Timmermans schreef het oorspronkelijk in Nederland verschenen boek in een vreemd soort Nederlands, doorspekt met dialect. De auteur scheidt een eigen taal. Wat doe je immers met een woord als 'allengskensaan'?

Absillis ziet in *Pallieter* een exponent van het expressionisme, vitalisme en futurisme dat in de jaren na de eerste wereldbrand in Europa populair was. De levensgenieter Pallieter was de voorbode van een nieuwe manier van leven en bijgevolg oogstte Tim-

mermans lovende kritieken in heel Europa.

Nog volgens het nawoord is in het verhaal de vliegtuigscène (Pallieter vliegt in een tweedekker boven Vlaanderen) cruciaal, want een bezinning op de moderniteit. Herman Hesse, die in 1946 de Nobelprijs voor literatuur ontving, bejubelde Felix Timmermans vanuit zijn eigen afkeer van het burgerlijk-industriële complex.

Timmermans werd het slachtoffer van zijn eigen succes en pas in 1935 schiep hij met *Boerensalm* opnieuw een meesterwerk. Wij worden aangezet *Pallieter* te herlezen als een eigenzinnig kunstwerk dat ons zelfs vandaag nog wat te vertellen heeft. (EDS)

Felix Timmermans, *Pallieter*, Uitgeverij Polis, Antwerpen, 2016, 303 blz., 19,95 euro, ISBN 978 94 6310 162 2.